

H. P. PRIORS FORHOLD TIL TIETGEN

Af

LOUIS E. GRANDJEAN

I Handels- og Søfartsmuseets årbog for 1944 har *Thomas og Alexis Prior* skrevet en fyldig biografi over H. P. Prior, som giver et udmærket billede av Priors opvæxt, uddannelse og udfoldelse til en av vore største pionerer på dampskibsfartens område. Biografien er skrevet med den slægtsmæssige pietet, der kommer til at virke hæmmende på helheden, hvorfor der nok kunne være årsag til at tilføje noget ikke uvæsentligt om Priors kontakter udadtil i hans senere år.

I familiens levnedbeskrivelse er der især en brod mod Tietgen og mod overretsprokurator Simonsen. Den mærkes i disse citater: „Det var langt fra altid, at Tietgen og hans redskab (Simonsen) fik deres vilje med Prior“ – „Under de forhandlinger, der derpå kommer igang (om Priors flådes sammenslutning med D.F.D.S) spiller Simonsen en besynderlig dobbeltrolle, idet han, der jo dog er Priors tillidsmand, i høj grad – såvidt det kan ses – arbejder for Tietgen og mod Priors interesser. Efterhånden får Prior øjet op for, hvor slet en tillidsmand han har i Simonsen, der endog prøver på at intimidere ham til at underskrive på ganske uantagelige betingelser. Han afskediger derfor Simonsen o. s. v.“.

Lyset sættes sådan på, at skyggevirkningerne lader os se den kolde, hårde og selvbevidste Tietgen overfor den lige så selvbevidste men letbevægelige, impulsive, højroastede Prior, og kontrastvirkningen uddybes ved fremstillingen om forhandlingerne

med Burmeister & Wain om sammenslutningen av Priors nye værft i Tuborg havn med B. & W.s. Det påstås „at B. & W. tilsyneladende så velvilligt derpå og interesserede sig derfor, men firmaet var ikke uafhængigt, Tietgen stod bag ved det hele med sin store magt og indflydelse“ og endvidere: „at Tietgen skulle have foreholdt B. & W.s bestyrelse et tilbud, som Prior havde gjort ham. Prior mødte en modstander, der var ham overlegen, der ikke veg og ikke gav pardon. Tietgen væltede hans spil overende“.

Søfartsjuristen *Knud Strandgaard* har fulgt denne fremstilling ret nøje i „Danmark og Havet“ II, 1948 og skibsreder *Hans P. Carl* har også i „Træk af Dansk Skibsfarts Historie“ 1949 godtaget den priorske fremstilling. Den er blevet „historisk“ og efterverdenen ser grant Prior forrådt av sin juridiske konsulent, hårdt trængt av C. P. A. Koch og utiltalende knægtet av Tietgen uden pardon.

*

Tietgen, der altid var godt orienteret, må have været klar over, at Prior, som var den fødte *organisator*, derimod var en ringe *administrator*. Allerede året efter at D.F.D.S. er kommet i fuldt sving, viser det sig da også, at kassereren i rederiet ikke kan klare sit kasseregnskab og at hele bogholderiet lider under en sådan uorden, at det ikke kan føres som det bør. Og inden Priors optagelse i D.F.D.S. havde han allerede vist sin svage side som administrator, to gange havde han som følge av underforsikring lidt betydelige tab først ved „Cimbria“s forlis og derefter ved „Dania“s. Størrelsen av hans private flåde gav ikke tilstrækkelig risikospredning til at han turde undlade hel-forsikring.

Det var sligt, som gav ham selvskabte ængstelser; han tabte balancen, „blev sjælesyg“ som han selv kaldte det. Hans neurose fik ham bl. a. til rastløs at fare op i Frelser kirkes tårn for i kikkert at spejde efter sine skibe i Sundet. At det netop var ængstelse fortæller en jubilæumssang fra 1891, der er skrevet av forfatteren *Vilh. Bergsøe*:

H. P. Prior. Efter H. Orlriks maleri 1864.

Da Prior på Sct. Nicolaj
stivt stirred efter fløjen
og spurgte ængstlig på sin vej:
„hov vægter – så De rogen?“

På det tidspunkt, da Prior av Simonsen blev rådet til at sælge sin flåde til D.F.D.S., var han eller blev kort efter meget stærkt optaget av mindst 4 andre store opgaver: 1. bygningen av Tuborg havn, 2. projektet over en slip og et værksted i samme havn, 3. bygningen av et dampbageri i St. Kongensgade og 4. oprettelsen av en bjergningsentreprise, som skulle tage kampen op imod Svitzer. En manisk organisators fantasifulde storplaner, der nok kunne tvinge en mindre stærk personlighed i knæ. Når man véd dette, som også fremgår av biografien, må man vist erkende, at det var et klogt råd fra Simonsens side avlastende at foreslå Prior forhandlinger med D.F.D.S.

Man har anset det for krænkende for Prior, at Simonsen i kontrakten havde indføjet en passus om, at Prior skulle forpligte sig til med flid, troskab og samvittighedsfuldhed at udføre

H. P. Prior. Efter Fotografi 1864

denne gerning. Men dette betød jo dog ikke andet, end at Prior skulle forpligte sig til forlods at ofre sine kræfter på D.F.D.S. og lade sine private foretagender komme i anden række. Da Prior følte det krænkende, insisterede man heller ikke på klausulen. En neurotiker bliver mistænksom, og det var hvad Prior blev.

Fra starten havde D.F.D.S. kontorer i Priors ejendom i Bredgade 33 indtil 1872, da kontorerne flyttedes til Kvæsthusgade. Heller ikke ved denne lejlighed er Tietgen nogen myndig eller hård overordnet. Tvært imod indgår han på, at såfremt Prior på grund af reparation ikke ser sig istand til at få de opsagte lokaler udlejet til den foranstående flyttedag, skal der ydes passende erstatning til Prior herfor.

Da Prior inden flytningen – som han sikkert neurotisk har frygtet – blev syg og kom på nerveklínik, bestemmer Tietgen large, at den administrerende direktør H. P. Prior skal have permission *på længere tid*. C. P. A. Koch måtte derfor konstitueres som direktør for begge afdelinger, men man har fuld

forståelse av, at Prior må have fred. Det viste sig også, at Prior *ikke* kom rask tilbage fra sin sygeorlov, og han måtte trække sig tilbage som direktør i slutningen av 1872. Han fik bevilget en pension på 1600 rdl. i 5 år efter 5 års aktiv tjeneste som „tegn på selskabets og bestyrelsens velvilje“. Når biografien for-dømmer, at der ikke lød takkende ord, så synes dette at være uberettiget, eftersom det var en sygdomsmærket mand, selskabet havde haft som direktør og for hvem et og andet var gået i fisk av undskyldelige grunde. Det var da også kun 3 år efter Priors død, at Tietgen personlig bestemte, at den nye Aalborgbåd skulle kaldes „H. P. Prior“, som dermed på ærefuld vis blev mindet for sin store indsats. Der er ingen uvilje men fuld anerkendelse.

Man kan visselig forvexle årsag og virkning, og biografien har taget som givet, at det var hård behandling fra Tietgens side, som slog Prior ned. Det var Priors sygdom, som tvang Tietgen til at tage sine forretningsmæssige forholdsregler. Priors neurose var allerede i udbrud, da hans flåde blev overdraget D.F.D.S., og den udviklede sig hurtigt og katastrofalt. Som det vil vides tog Prior jo sit eget liv. På suicidium ser vi i dag anderledes frigjort, end man gjorde på Priors tid, fordi vi véd, at der ofte ligger en psykiatrisk avvigelse bag.

Ikonomografisk får vi iøvrigt diagnosen bekræftet, man behøver blot at se på de to gengivne billeder fra „Den lille Portrætkunst“ (1949) fra 1864, altså to år før rederisammenslutningen. Mens H. Orlriks maleri gengiver et roligt fysiognomi, der ånder harmoni og balance, er fotografiet – fra samme år, i samme dragt og samme stilling – anderledes talende. Det giver virkelighedsnært øjenomgivelserne og øjnene, hvorunder der er poser med sorte skygger, og blikket synes stivt med antydning av noget „vildt“ eller ubehersket. Orlriks malte øjne er blide, næsten drømmende, hvad de sikkert også kunne være, men fotografiet røber sandheden og stemmer med denne artikels personologiske karakteristik.

*

I „Burmeister & Wain gennem hundrede Aar“ 1943, er det blevet oplyst, at det var etatsråd Burmeister, der ikke ville indlade sig med Prior. Han skrev nemlig til en av sine sønner i

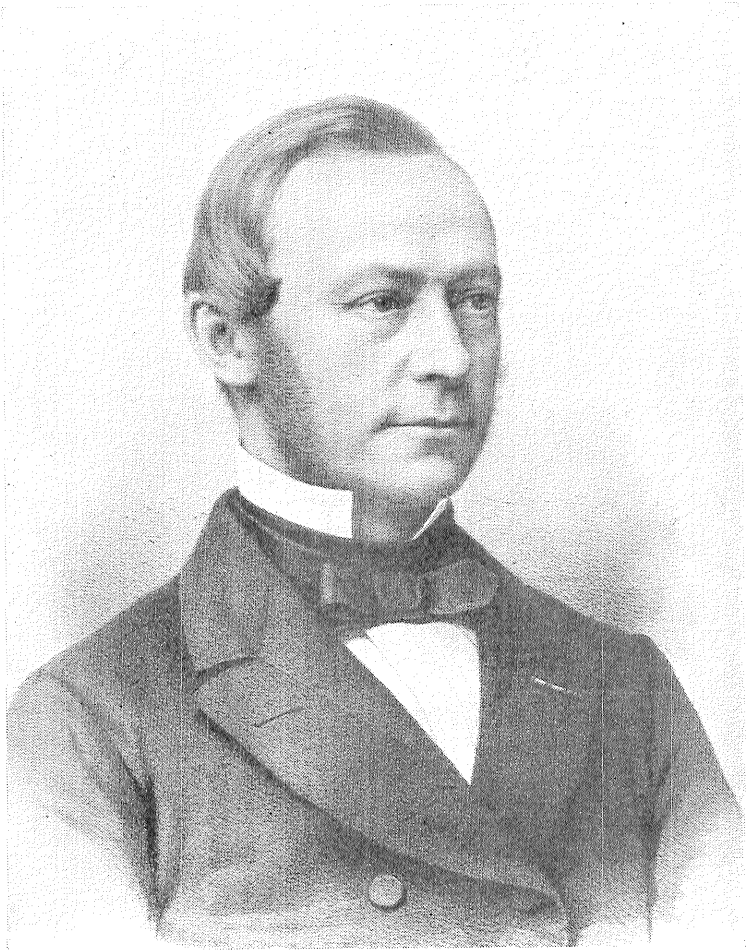
oktober 1885 at „samtidig hermed trængte hr. H. P. Prior meget stærkt ind på os om at danne et interessentskab med ham eller hans søn Johannes Prior, i hvilket tilfælde han da skulle have indskudt Tuborg med en meget vildt påbegyndt havn og vi fabriken på Christianshavn. Om H. P. Priors plan syntes jeg

Overretsprokurator J. L. Simonsen.
Efter træsnit i Ill. Tid. 1886.

slet ikke, og manden selv forekom mig aldeles uberegnelig“. Disse forhandlinger førtes i 1870'erne, og fremstillingen må derfor tillægges avgørende betydning. Den er beviset for, at Priors planer på andre kunne virke „vilde“ og at han selv virkede „aldeles uberegnelig“. Han var jo nervenedbrudt og det var hans neurose – tragisk for den meget dygtige mand – som var årsagen til hans sidste års triste fortrædeligheder. Om Tietgens onde anslag imod Prior er der end ikke spor tilbage.

Vi må have lov til i dette mentalhygiejniske forsøg at retstille de faktiske forhold i Priors sidste levetid, da sjælelig sygdom sikkert dybt ændrede hans personlighed. Biografien leverer selv dokumentation for, at Prior allerede 1865 under Romopholdet var meget „nervøs“ og behersket av „kolerisk vrede“.

C. F. Tietgen 1867. Litografi. Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg.

Altså inden han kontraherede med Tietgen, og i 1867 kort efterat være tiltrådt som direktør i D.F.D.S. føler han sig ikke sikker på at kunne finde sig i stillingen og lagde planer om, at han og familien skulle bosætte sig i Italien. Han drages deprimeret mod et otium. Det var meget naturligt, at Prior havde det største besvær med at indordne sig i et stort aktieselskab,

når man betænker hans individualitet og psykiske særpræg. Sålænge han stod alene og var sin egen herre, kunne han suverænt bestemme alt. Forsåvidt er det rigtigt, at vanskelighederne med eet tårnede sig op for ham, da Tietgen kom ind i billedet som hans øverste chef. Men Priors affekter havde endogene årsager, det er den hemmelige note i dette forhold, idet det kan være underordnet om Prior led av en psykose eller en neurose. Mani og depression synes at have avløst hinanden i hurtigt tempo. Derfor tør det hævdes, at overrettsprokurator Simonsen rådede Prior forbløffende klogt, da han opfordrede Prior til at slutte sig sammen med D.F.D.S. og spare på sin sjælelige energier. Han sikrede derfor både sig selv og sin familie for uoprettelige tab.

Vi véd idag, at både person- og søhistorien må medinddrage det patologiske, hvis ting og forhold skal bedømmes nøgternt. Nogen bebrejdelse av nogen art kan der ikke rettes mod Prior, men det har sikkert knebet for hans omgivelser, der selv havde sunde sind, at forstå mange av hans reaktioner. Det gjorde man ikke på de tider – Simonsen var netop undtagelsen.

Prior vidste til gengæld nok, hvad et godt helbred betyder; som borgerrepræsentant i København under koleraepidemien gjorde han et meget stort arbejde som medlem av sundhedskommissionen.

Det, der indenfor det karakterologiske betyder så meget for den store forretningsmand, er om jeget kender sin egen bæreevne. Dertil kræves et sundt og koldblodigt sind, der kan træffe modne beslutninger og bære den risiko, de indebærer. Dette tør siges at have været tilfældet med Tietgen, mens omvendt Prior i sine sidste leveår ikke kendte sit eget sinds bæreevne. Men har man mentalhygiejnisk forstået dette, så er man også nået til at anskue forholdet mellem disse to mænd på rette måde.